

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 327. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-palladius02val-shoot-idm139771558748496.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

II.

Palladius' "aandelige Recept" bestaar, som han selv siger, væsentlig af Bibelsteder. Skriftets første Del "Indgangen" meddeler Steder og Kapitler fra det gamle Testament (til og med Salmerne). Palladius refererer og fortolker her, citerer sjældent. Denne Del er ikke uden sproglig Interesse, i det han søger at indprente Biblens Moral gennem danske Ordsprog. F. Ex. skriver han om Beretningen i 4. Mos. 11 - om Guds Straf for Umaadehold -: "Den sidste Sted i dette Kapitel [V. 30-35] viser klarlige ud, at *de som ikke kunde lide dem kløer, de skulde lide dem svi'er*, og at *liden Lyst gør langfør Skade*" (ndf. ^{*} 328 S. 342 L. 23 f.) om Davids Synd, der straffes paa Folket (2. Sam. 24. 10-25), siger han, at "dette er det aller ypperste Kapitel at læse daglige udi Pestilenses Tid... og en Vidskab derhos, at *Grisene skulle tit undgelde det, som gamle Svin bryde*" (S. 343 L. 31 f.); og af Beretningen om Frelsen fra Hungeren i Samaria (2. Kg. 6.24-7. 20) udleder han den Trøst, "at *naar Buen er spændt paa det strængeste, da brister hun snarere*... Efter mange mørke Dage kommer han [Gud] uforseendes med en klar Dag og et varmt Solskin" (ndf. S. 344 L. 17 ff.).

Hvor Bibelstederne citeres, er Ordlyden altid overensstemmende med den danske Bibels. Der er derfor ingen Tvivl om, at Palladius her - hvor det, ligesom i det ndf. udgivne Skrift om Aager, var mere praktisk at bruge en Konkordans end en Skriftsprog-Samling (se ndf. S. 391 f. og jfr. foran S. 283) - har afskrevet Skriftsteder og Førstelinjer af Salmer efter Chr. III's Bibel.¹

Anden Del af Palladius' Skrift "Beslutningen", der følger efter Capitanius' Lægerraad, giver et troværdigt Indblik i den Københavnske Almues Følelser overfor Pesten. Hvad der kendetegner disse er ikke Frygt, men Letsind: "Lader os æde og drikke, thi udi Morgen ere vi døde", det er dette den Vantros Motto man har gjort sig til Leveregel. Pall. nævner Exempler paa "saadanne løse og forfængelige Ord", der høres Mand og Mand imellem: "det er ikkun Glæde med Børn, at de dø hen, de fare vel, her fødes flere til igen", "Der skal jo nogle dø, Verden er fuld med Folk" o. s. fr. (ndf. S. 353). Han fortæller, at man tager sig saa lidt i Agt for Pesten, at "naar Liget [af en pestbefængt] er lagt ned, da staar der fuldt med Folk og kigger ned paa Liget. Ja de lede og bære deres Børn ind til ^{*} 329 dem, som ere befængte, paa det at de kunde ogsaa faa deres Del"; og han spørger: "Hvi er ikke de forfængelige Folk ogsaa glade udi Fæ-Død og Faare-Død, som de er udi Børnedød? Er de ogsaa glade.. af det Spektakkel de saa' igaar: fire paa én Ligbaare og sejsten i den ny Kirkegaard foruden de andre, som bleve begravne i Byen igaar?.. De skal end alligevel selv begynde at blegne om Kinderne og fornemme, at det er Guds Vredes Tegn".. (ndf. S. 354 -355). Det at indprente den af Pesten hjemsøgte By, at Soten ikke kom som en "Slumpelykke", men som "Guds Ris og Straf", synes at have været det væsentlige Formaal for Palladius. Det er dette, Skriftstederne skal bevise: Af Adams og Evas Fald skal man lære "at Synden er en Aarsage til alt det onde, som vi lide" (S. 341 L. 16 f.), Fortællingen om Syndfloden, om Sodoma og Gomorra, om Ægyptens Plager osv. osv. alt "giver til kende, at Pestilens er.. en stor Guds Straf, og at Guds Straf voxer, eftersom Synden og Ulydeisen voxer hos de forhærdede. Thi Straffen hænger ved Synden som en Lænke hænger om Halsen paa en Hund" (S. 342 L. 17 f.). Derfor er Anger og Ruelse den bedste Lægedom mod dem, der er "forspændte i Pestilens", "derfor give sig enhver inderlige ind til Ham, som et Barn løber ind i sin Faders Skød, naar han har Riset i Haanden" (S. 347 L. 23 f.). Og til dem, der trøster sig med at "Pestilens er ikkun en Børnedød", siger Palladius: "Disse Pestilensforagtere de vide ikke, at Satan, som visiterer Guds Børn, faar først Tilladelse af Gud at slaa Fæ og Faar ihjel og at slaa Børn ihjel, førend han faar Lov at tage fat paa de gamle.. Gud bruger den samme Kunst med sine, som hine Løvetæmmere bruge med Løverne: de hudstryge en liden Hund eller Hvalp for Løvens Øjne; deraf bliver hun saa forfærdet og ræd, at hun staar og bæver og skælver og frygter, at hun skal faa med. Saa slaar Gud vore Børn for vore Øjne, at vi gamle Løver og Brydebasser, Hyklere, Troldfolk, Aagerfolk, Kornpugere, Voldsmænd, Horfolk, gerrige og hovmodige Stympere, Guds Ords Forfølgere og 330 Foragtere.. skulle forskrækkes deraf og rette os, at Bærmen af Pestilens, Sværdet, Hunger og Dyrtdid skal ikke øses paa os, naar vore uskyldige Børn er taget af Dage for vor Skyld" (ndf. S. 356 L. 19 ff.).

Til Slut findes nogle faa Skriftsteder om Opstandelsen og det evige Liv til Trøst for dem, "som have Troen til Jesum Christum"; men disse Steder fra Evangelierne og Apostelbrevene er kun afskrevne efter Biblen, ikke fortolkede. Palladius lover imidlertid, at han "med det første" vil lade dem "udgaa paa Prenten med deres Udtydelse til ydermere Trøst for de syge" (ndf. S. 358 L. 32 f.), men han har vistnok aldrig naaet dette; i hvert Fald kendes intet til et saadant Trøsteskrift.¹

*